

Nijedna zemlja nije imuna na zdravstvene posledice izazvane klimatskim promenama - pandemija COVID-19 nudi uvid u kvalitet života i egzistenciju u budućnosti

- Peto godišnje izdanje Lansetovog izveštaja sadrži preko četrdeset pokazatelja o vezama između zdravlja i klimatskih promena, predstavljajući do sada najzabrinjavajuće podatke o pogoršanju ključnih trendova.
- Zdravstveni sistemi nisu spremni da odgovore na posledice ekstremnih vrućina koje dovode do brzog porasta smrtnosti širom sveta i koje prete egzistencijom milionima ljudi.
- Evropa se nalazi na vrhu lestvice o proceni indeksa ekstremnih vrućina čineći je najranjivijim regionom u donosu na sve ostale, sa posledicama klimatskih promena koje građane Evrope stavljaju pod povećani zdravstveni rizik.
- Rešavanjem klimatskih i pandemijskih kriza može unaprediti zdravlje i sačuvati živote milionima ljudi.

Nijedna zemlja - bila ona bogata ili siromašna - nije imuna na zdravstvene posledice pogoršanja klimatskih promena. Ako se hitno ne preduzmu mere, klimatske promene će globalno zdravlje učiniti ranjivijim, ugroziti živote i promeniti način života te opteretiti zdravstvene sisteme, navodi se u Lansetovom izveštaju o zdravlju i klimatskim promenama za 2020. godinu.

Autori izveštaja kažu da oporavak od pandemije COVID-19 nudi ključni trenutak za aktivnosti usmerene na ublažavanje posledica klimatskih promena. Zajednički odgovor na konvergentne krize pruža šansu za poboljšanje javnog zdravlja, stvaranje održive ekonomije i zaštitu životne sredine.

„Pandemija nam je pokazala da kada je zdravlje ugroženo na globalnom nivou, naše ekonomije i načini života mogu zakazati“, kaže dr Ian Hamilton, izvršni direktor Lanseta. „Pretnje po ljudsko zdravlje se umnožavaju i intenziviraju usled klimatskih promena, a ukoliko ne promenimo kurs, naši zdravstveni sistemi rizikuju da budu preopterećeni u budućnosti. Ovogodišnji razorni američki požari i tropske oluje na Karibima i Tihom okeanu, koji su se desili zajedno sa pandemijom, pokazali su da svet nema luksuz da se istovremeno suočava sa višestrukom krizom.“

Novi dokazi koji se navode u izveštaju pokazuju da je u poslednje dve decenije zabeležen porast od 54% smrtnih slučajeva kod starijih ljudi povezanih sa ekstremnim vrućinama, sa rekordnih 2,9 milijardi dodatnih dana izlaganja toplotnim talasima u 2019. godini, a koji pogađaju starije od 65 godina - gotovo dvostruko više od prethodnog zabeleženog nivoa.

Međutim, 120 vodećih svetskih akademika i kliničara za zdravlje i klimatske promene koji stoje iza novog izveštaja kažu da ako preduzmemo hitne mere za borbu protiv klimatskih promena - sprovođenjem planova za ispunjavanje obaveza ograničavanja povećanja globalne temperature na znatno ispod 2C - možemo ublažiti posledice i umesto toga postići zdravstvene i ekonomske koristi. U isto vreme, ove akcije bi mogle da smanje rizik od budućih pandemija, jer pokretači klimatskih promena takođe mogu dovesti do zoonotskog pandemijskog rizika (rizik od pandemija izazvanih zaraznim bolestima koje sa životinja prelaze na ljude).

Izveštaj predstavlja saradnju između stručnjaka iz više od 35 institucija, uključujući Svetsku zdravstvenu organizaciju, Svetsku meteorološku organizaciju, a čiju izradu predvodi Londonski univerzitetski koledž – i objavljen je na 5. godišnjicu Pariškog sporazuma, kojim se svet obavezao da će globalno zagrevanje ograničiti na znatno ispod 2C. Dr Wenjia Cai, direktorka novoosnovanog Regionalnog Lanset za Aziju, sa sedištem na Univerzitetu Tsinghua u Pekingu, Kina, rekala je: „Povodom 5. godišnjice Pariškog sporazuma, moramo se suočiti sa najgorim scenariom za javno zdravlje koji je naša generacija do sada videla. Neispunjavanje naših klimatskih obaveza moglo bi ugroziti ključne ciljeve održivog razvoja kao i našu sposobnost da ograničimo globalno zagrevanje.“

Zdravstvene i klimatske posledice širom sveta i širom Evrope

Od malih ostrva do velikih gradova, zdravstvene posledice povezane sa klimom mogu se pojaviti u budućnosti zbog poteškoća u predviđanju uticaja ekstremnih vrućina i pronalaženju uspešnih načina prilagođavanja klimatskim promenama.

Uticaji prethodno pomenutih pokazatelja uključuju rastući nivo smrtnosti među ranjivim populacijama povezan je sa ekstremnim vrućinama u svim delovima sveta, sa već 296.000 smrti u 2018. Takođe su ugroženi uslovi za život, jer vrućina sve više utiče na sposobnost ljudi da rade na otvorenom - posebno u regionima u razvoju, što podrazumeva značajne ekonomske posledice. Prošle godine zabeležen je kontinuirani gubitak produktivnosti, pri čemu je Indija činila 40% od ukupno 302 milijarde izgubljenih radnih sati.

Evropa, a uključujući faktor starosti stanovništva u gradovima, se nalazi na vrhu lestvice o proceni indeksa ekstremnih vrućina čineći je najranjivijim regionom u donosu na sve ostale, sa 41%, kombinujući pokazatelje izloženosti toplotnim talasima sa podacima o osetljivosti stanovništva i sposobnosti zdravstvenih sistema da odgovore na krizu. Takođe, Evropa čini više od trećine ukupne smrtnosti povezane sa ekstremnim vrućinama kod starijih osoba sa 104.000 od ukupno 296.000 smrtnih slučajeva širom sveta u 2018. godini. Evropa je takođe pretrpela najveći ekonomski pad zbog stope smrtnosti uzrokovane ekstremnim vrućinama čineći ukupni trošak jednak prosečnom prihodu od 11 miliona građana ili 1,2% bruto nacionalnog dohotka. Najveći troškovi zabeleženi su u Nemačkoj, koji su ekvivalentni prosečnom prihodu 1,75 miliona građana.

Profesor Hugh Montgomery, potpredavajući Lansetom i lekar intenzivne nege sa sedištem u Londonskom univerzitetskom koledžu, rekao je: „Klimatske promene pokreću surovi klin koji proširuje postojeće zdravstvene nejednakosti između i unutar zemalja. Naš izveštaj pokazuje da su - baš kao i za COVID-19 - starije osobe posebno ranjive, a oni sa nizom postojećih zdravstvenih stanja, uključujući astmu i dijabetes, su u još većem riziku.“

Novi podaci u izveštaju ističu da zdravstveni kapaciteti za ublažavanje budućih zdravstvenih posledica još uvek nisu dovoljni, uprkos dosadašnjim poboljšanjima. Samo polovina anketiranih zemalja izradila je nacionalne zdravstvene i klimatske planove, sa samo četiri zemlje koje su izvestile odgovarajuće nacionalno finansiranje, a manje od polovine zemalja je sprovelo procenu ranjivosti i adaptacije na

zdravstvene posledice. U međuvremenu, dve trećine anketiranih gradova – globalno, očekuju da će klimatske promene ozbiljno ugroziti infrastrukturu javnog zdravlja.

Profesor Hugh Montgomery je dodao: „Pandemija COVID-19 je stavila pod lupu trenutnu sposobnost zdravstvene zaštite i širih zdravstvenih sistema da se nose sa vrstama ovakvih budućih zdravstvenih posledica koje klimatske promene mogu proizvesti. Požari, poplave i glad ne poznaju nacionalne granice ili bankovne račune: bogatstvo države ne pruža zaštitu od posledica na zdravlje čak ni i od globalnog prosečnog porasta temperature od 1,2C.“

Konvergentna pandemija i klimatske krize

Uredničko izdanje Lanset izveštaja objavljeno uz novi izveštaj naglašava da klimatske promene i rizik od zoonotske pandemije imaju zajedničke pokretače, čineći ih neraskidivo isprepletenima tako da se njihove posledice moraju posmatrati kao jedno. Klimatske promene i njihovi pokretači oštećuju životnu sredinu urbanizacijom, intenzivnom poljoprivredom i neodrživim prehrambenim sistemima, avionskim putovanjima i turizmom, trgovinom i životnim stilovima koji se pokreću fosilnim gorivima, stvarajući zauzvrat uslove koji podstiču pojavu zoonotskih pandemijskih rizika.

Dr Richard Horton, glavni urednik Lanset časopisa, rekao je: „Ako želimo da smanjimo rizik od budućih pandemija, moramo dati prioritet akcijama posvećenim klimatskim krizama - jednoj od najmoćnijih sila koja danas pokreće pojavu zoonotskih pandemijskih rizika. Sada je vreme da svi ozbiljnije shvatimo ekološke odrednice zdravlja - moramo se pozabaviti klimatskim vanrednim situacijama, zaštititi biodiverzitet i ojačati prirodne sisteme od kojih zavisi naša civilizacija. Ovo je trenutak koji ne možemo priuštiti da ignorišemo. Baš kao što smo videli kod COVID-19, odložena akcija prouzrokuje smrti koje je moguće izbeći.“

Novi Lansetov izveštaj o zdravlju i klimatskim promenama objašnjava da klimatske promene dovode do povoljnijih uslova za širenje smrtonosnih zaraznih bolesti kao što su denga groznica, malarija i vibriosa - dovodeći u rizik decenijski napredak u suzbijanju ovih bolesti.

Zeleni oporavak od COVID-19

Ograničavanjem povećanja temperature na znatno ispod 2C i usklađivanjem klime i oporavka od pandemije, svet može obezbediti kratkoročne i dugoročne zdravstvene koristi, navodi se u novom izveštaju. Zdravstvene koristi zauzvrat bi mogle doneti uštedu od više milijardi ekonomske koristi, a koje bi se mogle usmeriti na troškove ublažavanja klimatskih promena i podupreti podsticajne mere zelenog oporavka.

Sedam miliona smrtnih slučajeva godišnje zbog zagađenja vazduha povezanih sa sagorevanjem fosilnih goriva ukazuju na potencijal. S obzirom na to da transportni sistemi sa fosilnim gorivima i dalje dominiraju u urbanim područjima, oko 40 miliona ljudi u 115 najvećih gradova Evropske unije izloženo je nivoima zagađenja koji premašuju smernice Svetske zdravstvene organizacije. U evropskom regionu Svetska zdravstvena organizacija skromnim koracima za promociju čistijeg energetskog i transportnog sektora videla je da je broj smrtnih slučajeva od zagađenja vazduha PM2,5 opao sa 62 na 100 000 stanovnika u 2015. godini na 59 na 100 000 stanovnika u 2018. godini. Globalno, smrtnost od ambijentalnih PM2,5 povezanih sa ugljem pala je za 50.000 u istoj godini. Marginalna poboljšanja kvaliteta vazduha u Evropskoj uniji od 2015. do 2018. godine mogla bi vredeti procenjenih 8,8 milijardi američkih dolara svake godine, ako se održavaju konstantno.

S obzirom na to da je proizvodnja hrane izvor četvrtine svetskih emisija gasova sa efektom staklene bašte, izveštaj sugerise da postoji slična prilika za sprečavanje od oko 9 miliona smrtnih slučajeva godišnje povezanih sa lošom ishranom. S obzirom na to da je sitna i krupna stoka posebno izložena emisijama, izveštaj je ispitivao smrt od prekomerne ishrane crvenim mesom. Autori su otkrili da je smrtnost porasla za 70% tokom poslednjih 30 godina, pri čemu se većina od danas gotovo milion smrtnih slučajeva dogodila u regionima zapadnog Pacifika i Evrope.

Dr Maria Neira, direktorka Odeljenja za životnu sredinu, klimatske promene i zdravlje pri Svetskoj zdravstvenoj organizaciji, rekla je: „Sa milijardama koje se globalno ulažu u ekonomsku podršku i podsticaj, postoji prava prilika da se odgovori na pandemiju i klimatske promene kako bi se ostvarila trostruka korist - ona koja poboljšava javno zdravlje, stvara održivu ekonomiju i štiti životnu sredinu. Ali vremena je malo. Neuspeh u rešavanju ovih konvergentnih kriza u tandemu omogućiće ogromnoj količini fosilnih goriva da globalni cilj od 1,5C stave van domašaja i osudi svet na zdravstvene posledice izazvane budućim klimatskim promenama.“

The Health and Environment Alliance (HEAL) is the leading not-for-profit organisation addressing how the environment affects human health in the European Union (EU) and beyond. HEAL works to shape laws and policies that promote planetary and human health and protect those most affected by pollution, and raise awareness on the benefits of environmental action for health.

HEAL's over 70 member organisations include international, European, national and local groups of health professionals, not-for-profit health insurers, patients, citizens, women, youth, and environmental experts representing over 200 million people across the 53 countries of the WHO European Region.

As an alliance, HEAL brings independent and expert evidence from the health community to EU and global decision-making processes to inspire disease prevention and to promote a toxic-free, low-carbon, fair and healthy future.

HEAL's EU Transparency Register Number: 00723343929-96